

SEBÉSZET

8. aktualizált és bővített kiadás

Szerkesztette: GAÁL CSABA

614, nagyrészt kétszínű ábrával,
266 táblázattal

MEDICINA Könyvkiadó Zrt. – Szerkesztő
BUDAPEST, 2012.

Tartalom

A magyar sebészet története			
BALASSÁTÓL napjainkig (SUGÁR ISTVÁN)	1		
<i>A kezdetek</i>	1		
<i>A II. világháború utáni időszak</i>	2		
Egyetemi klinikák	2		
Egyéb intézmények kiemelkedő sebészei	4		
Szentes	5		
Kísérletes sebészet	6		
A sebészet legújabb kori fejlődése és jelen dilemmái (GAÁL CSABA)	7		
<i>A sebészet fejlődésének szakaszai</i>	7		
<i>Az utóbbi évtizedek vívmányai</i>	7		
Sebészképzés	8		
Korunk orvostudományának ellentmondásai	9		
A fejlődés iránya	9		
ÁLTALÁNOS SEBÉSZET			
1. Sebészi vizsgáló módszerek (GAÁL CSABA)	13		
<i>Orvos-beteg kapcsolat</i>	13		
<i>Anamnézis</i>	14		
<i>Fájdalom</i>	15		
<i>Hányás</i>	15		
<i>Széketürítési zavarok</i>	16		
<i>Fizikális vizsgálat</i>	16		
<i>Laboratóriumi, röntgen-, EKG- és ultrahangos vizsgálatok</i>	17		
<i>Eszközös vizsgálatok</i>	17		
<i>Általános megjegyzések</i>	17		
<i>Dokumentáció</i>	18		
2. Nem sebészeti betegségek és a terhesség perioperatív értékelése és kezelése (BOGÁR LAJOS, LOSONCZY HAJNA, VEZENDI KLÁRA)	20		
<i>Cardiovascularis betegségek (BOGÁR L.)</i>	20		
Általános megfontolások	20		
Aneszteziológiai szempontok	20		
A cardialis kockázat értékelése	20		
Sebészeti betegséget utánzó kardiológiai állapotok	21		
A coronariabetegek megítélése	21		
A szívbillentyű-ártalmak értékelése	22		
Congestív szívelégtelenség	23		
Perioperatív ritmus- és vezetési zavarok	23		
Perifériás érbetegségek	23		
Hypertoniabetegség	23		
<i>Légzőrendszeri betegségek (BOGÁR L.)</i>	24		
Obstruktív tüdőbetegség	24		
Restriktív tüdőbetegség (RLD)	24		
Vascularis tüdőbetegség (VLD)	25		
Légzésfunkciós vizsgálatok	25		
A posztoperatív morbiditas és mortalitas megítélése	25		
<i>Májbetegségek (BOGÁR L.)</i>	26		
Műtét és anesztézia hatása a májra	26		
A májbetegek műtéti kockázata	27		
A májbetegek perioperatív felmérése és előkészítése	28		
<i>Veseelégtelenség (BOGÁR L.)</i>	28		
Folyadék- és sógyensúly	28		
Hematológiai rendellenességek	29		
Alultápláltság	29		
Műtét közbeni és utáni rendszabályok	29		
<i>Endokrin zavarok (BOGÁR L.)</i>	29		
Diabetes mellitus	29		
Hyperthyreosis	31		
Hypothyreosis	31		
Hypoparathyreoidismus	31		
Hyperparathyreoidismus	32		
Mellékvesekéreg-elégtelenség (ADDISON-kór)	32		
A mellékvesekéreg túlműködése	32		
Pheochromocytoma	33		
<i>Idegrendszeri megbetegedések (BOGÁR L.)</i>	33		
Parenchymás elváltozások	33		
Vascularis betegségek	34		

<i>Terhesek nem szülészeti műtétei</i> (BOGÁR L.)	34	Az egyensúlybomlás lehetőségei, kóriszméjük	61
Aneszteziológiai megfontolások	34	A víz- és elektrolit-háztartás klasszikus zavarainak kezelése	62
Általános sebészi beavatkozások	35	Legfontosabb ioneltolódási zavarok	63
Urológiai betegségek	36	<i>Sav-bázis egyensúly</i>	66
<i>A sebészeti betegek hematológiai vonatkozásai</i> (LOSONCZY H.)	37	Általános fogalmak	66
Anamnézis	37	A sav-bázis egyensúly szabályozása	67
Panaszok	37	A sav-bázis egyensúly felbomlása	67
Fizikális vizsgálat, klinikai jelek	37	Egyszerű sav-bázis egyensúlyzavarok	69
Anaemia	38	Kevert sav-bázis zavarok	70
Fehérvérsejtszám, a minőségi vérkép eltérései	39	A sav-bázis zavarok kezelése	70
Szérumfehérjék	40	4. Műtét előtti teendők (BOGÁR LAJOS)	73
Vérvesztés	40	<i>A betegség megítélése a műtéti kockázat szempontjából.</i>	73
<i>Hematológiai betegek sebészeti ellátása,</i> (LOSONCZY H.)	41	Anamnézis, a beteg fizikális vizsgálata	73
Anamnézis, panaszok, tünetek	41	Kivizsgálás	74
Sebészi beavatkozások	41	A műtéti kockázat általános felmérése	75
Akut hatást utánzó, ill. okozó elváltozások	43	A műtéti kockázat sajátos tényezői	76
Perioperatív teendők hematológiai betegek műtéteinél	43	Konzultáció más szakmákkal	79
<i>Hemoterápia a sebészetben</i> (VEZENDI K.)	43	<i>Műtéti előkészítés</i>	81
Transzfúzió indikációja	44	Általános előkészítés	81
Vérkészítmények	45	Speciális előkészítés	82
A transzfúzió gyakorlata	46	Teendők akut műtét előtt	84
Transzfúzió electiv műtét esetén	47	5. A műtét (GAÁL CSABA)	86
Sürgősségi transzfúzió	48	<i>Műtéti indikáció, kontraindikáció.</i>	86
Masszív transzfúzió	48	Műtéti tolerancia	86
Teendők transzfúziós reakciók esetén.	50	Az operálhatóság kérdése	87
A transzfúzió jogi vonatkozásai	50	A műtéti indikáció formái	87
Vértakarékos lehetőségek	51	Műtéti kontraindikáció	87
Mesterséges „vérpótszerek”	52	Alternatív kezelési módok	88
3. A sebészeti beavatkozások kórélettani vonatkozásai (BOGÁR LAJOS, GAÁL CSABA)	54	<i>A műtéti beavatkozás általános feltételei</i>	88
<i>A posztgressziós szindróma</i>	54	Műszerek (instrumentárium)	88
A posztgressziós szindróma lefolyása	54	Varróanyagok	88
Posztgressziós neurohormonális elváltozások	55	Műtétnél alkalmazott textíliák és fóliák	91
Cardiorespirációs elváltozások	55	A műtő	91
<i>Műtéttel kapcsolatos anyagcsere-változások.</i>	55	Műtét előtti teendők	92
A FEM etiológiája és patomechanizmusa	56	Műtői magatartás	92
A tápanyagszükséglet	56	Asszisztencia	92
Víz- és elektrolit-háztartás	58	<i>A műtéti technika elemei</i>	93
<i>Gyorsított (fast track) sebészi kezelés</i> (GAÁL Cs.)	58	Varrattechnika	93
<i>A vitaminok és nyomelemek szerepe.</i>	60	Csomózási technika	95
<i>Posztoperatív pszichés reakciók</i>	60	A műtét lefolyása	96
<i>Víz- és elektrolit-háztartás</i>	60	Injekciózás, punctio, hólyagkatéterezés	99
Folyadékterek, folyadékforgalom	60	<i>Gyakoribb műtétek elnevezése</i>	103
Víz- és elektrolit-háztartás szabályozása	61	6. Posztoperatív gondozás (BOGÁR LAJOS, GAÁL CSABA)	106
		Általános megfontolások (GAÁL Cs.)	106
		<i>Betegészlelés</i> (BOGÁR L.)	107
		A folyamatos betegészlelés	107

<i>Vitális funkciók</i> (BOGÁR L.)	109	<i>Posztoperatív láz</i> (GAÁL Cs.)	146
Légzés	109	<i>Zsírembolia</i> (BOGÁR L., GAÁL Cs.)	148
Keringés	111	<i>Gyógyíthatatlan beteg, exitus</i> (GAÁL Cs.)	149
Kiválasztás	112	A terápia intenzitása	149
Belső miliő (homeostasis)	113	A beteg önrendelkezési joga	149
A deficit és folyadékvesztés pótlása	114	Végstádiumban lévő beteg	150
Különleges helyzetek	115	8. Haemostasis, thrombosis, embolia	
A folyadékgyenleg monitorozása és dokumentálása	115	(LOSONCZY HAJNA, GAÁL CSABA)	151
Energetikai egyensúly	116	<i>Haemostasis</i>	151
Tudatállapot (központi idegrendszer)	117	Alapismeretek	151
<i>Posztoperatív fájdalom, orvos-beteg kapcsolat, fájdalomcsillapítás</i> (BOGÁR L.)	117	A haemostasis zavarainak klinikai és laboratóriumi vizsgálata	154
Általános megfontolások	117	Veleszületett coagulopathiák	155
A fájdalomcsillapítás elvi és gyakorlati szempontjai	118	Szerzett coagulopathiák	159
A fájdalomcsillapítás lehetőségei	119	<i>Thrombophilia, thrombosis, embolia</i>	164
<i>Gyógyszerelés</i> (BOGÁR L.)	122	A vénás thromboemboliák megelőzése	166
<i>Speciális (laboratóriumi) vizsgálatok</i> (BOGÁR L.)	122	<i>Irányelvek a thromboembolia megelőzésére</i>	168
<i>A beteg gondozásának egyéb szempontjai</i> (GAÁL Cs.)	123	Általános sebészet	168
A beteg fektetése, mobilizálása	123	Áthidaló kezelés.	169
Drenázs	123	A vénás thromboembolia kezelése.	171
Sebellenőrzés	123	Antithrombotikus kezelés alatti invazív beavatkozás	174
Varratszedés	124	Készenlét a haemostasis zavarainak kezeléséhez	175
A gyomor- és béltraktus	124	9. Aneszteziológiai ismeretek	
7. Posztoperatív szövődmények		(BOGÁR LAJOS)	176
(GAÁL CSABA, BOGÁR LAJOS, VÉGH GYÖRGY)	127	<i>Általános érzéstelenítés</i>	176
Bevezető gondolatok	127	Történeti visszapillantás, alapfogalmak	176
<i>Sebgyógyulási zavar</i> (GAÁL Cs.)	127	Az általános érzéstelenítés formái és farmakológiája	177
<i>Légzési szövődmények</i> (BOGÁR L.)	129	Az általános érzéstelenítés kivitelezése	183
<i>Szív- és érrendszeri szövődmények</i> (BOGÁR L.)	132	<i>Regionális érzéstelenítés</i>	187
<i>Hasúri szövődmények</i> (GAÁL Cs.)	134	Helyi érzéstelenítőszer	187
<i>Hasi kompartment-szindróma</i> (VÉGH GY.)	135	Az alkalmazás gyakorlati szempontjai	187
<i>Gyomor- és bélműködési zavar és -vérzés</i> (GAÁL Cs.)	139	Javallat és ellenjavallat	188
<i>Posztoperatív parotitis</i> (GAÁL Cs.)	141	Előkészítés regionális érzéstelenítéshez.	188
<i>Posztoperatív pancreatitis</i> (GAÁL Cs.)	141	A helyi érzéstelenítés módjai	188
<i>Posztoperatív cholecystitis</i> (GAÁL Cs.)	142	A regionális érzéstelenítés kockázatai és szövődményei	194
<i>Májműködési zavar</i> (GAÁL Cs.)	142	Az általános és a regionális anesztézia kombinálása	195
<i>Vizeletkiválasztási zavarok</i> (veseszövődmények) (BOGÁR L.)	143	10. Sebekről (METZGER PÉTER)	197
<i>Posztoperatív psychosis</i> (GAÁL Cs.)	144	<i>A seb fogalma</i>	197
		Mechanikus sebek	197
		Vegyisérülések	197
		Termikus sebek	197
		Sugárzás okozta sebek	197
		<i>Sebgyógyulás</i>	198
		A sebgyógyulás stádiumai	199
		A sebgyógyulást befolyásoló tényezők	199
		<i>A sebgyógyulás zavarai</i>	200

<i>Sebkezelés</i>	200	<i>Antivirális szerek</i>	247
Alkalmi sebek elsődleges ellátása	200	<i>A baktériumok antibiotikum-rezisztenciája</i>	247
Különleges sebek ellátása	201	<i>Az antibiotikumok alkalmazása a sebészetben</i>	249
Az ellátott sebek szövődményeinek kezelése	202	Az antibiotikumok kiválasztása	249
<i>Krónikus sebek</i>	202	Antibiotikus prophylaxis	249
Lábszárfekély (ulcus cruris)	202	A helyi antibiotikumkezelés kérdése	253
Felfekvés (decubitus)	203	Az antibiotikumok kombinált alkalmazása	254
Vákuumpecsetéses kezelés	203	Az antibiotikumok mellékhatásai	255
11. Asepsis, antisepsis, nosocomialis infekció (GAÁL CSABA)	205	<i>Kórházi fertőzések</i>	257
<i>Asepsis</i>	205	<i>Az antibiotikumterápia költségei</i>	258
<i>Antisepsis</i>	206	14. Elsősegélynyújtás, újraélesztés, shock (GÓBL GÁBOR, BOGÁR LAJOS)	259
<i>Nosocomialis infekciók</i>	210	<i>Elsősegélynyújtás (GÓBL G.)</i>	259
A beteg mint fertőző forrás	210	Általános szempontok	259
A személyzet mint fertőző forrás	211	Ellátás a helyszínen	260
A műtő mint fertőzésforrás	211	Teendők a legfontosabb vezető tünetek szerint	263
A műtét mint fertőző forrás	212	A helyszíni sérültellátás alapelvei	265
Antibiotikus kezelés	213	<i>Cardiopulmonalis és cerebralis resuscitatio (BOGÁR L.)</i>	269
12. Sebészeti fertőzések (GAÁL CSABA, LOSONCZY HAJNA)	215	A klinikai halál gyors megállapítása	269
<i>Általános fertőzésttan</i>	215	Az újraélesztés ábécéje	269
Helyi infekció	215	Az újraélesztés eredményessége és lehetőségeinek határai	278
Általános fertőzés, sepsis, SIRS	217	Az újraélesztés szövődményei	279
<i>Részletes fertőzésttan</i>	222	A kórházi resuscitációs készenlét megszervezése	279
Leggyakoribb fertőzésformák	222	Az újraélesztés oktatása	280
Posztoperatív sebfertőzések	225	<i>A shock (BOGÁR L.)</i>	280
Egyéb fertőzések	226	A shock fogalma, felosztása és korszerű szemlélete	280
Anaerob fertőzések	228	A hypovolaemiás shock	281
Specifikus fertőzések	230	A hypovolaemiás shocktól eltérő shockállapotok	285
Parazitás infekciók	231	15. Sebészeti sonographia (GAÁL CSABA)	290
Vírusfertőzések (GAÁL CS., LOSONCZY H.)	232	<i>Általános megjegyzések</i>	290
13. Antibiotikumok (NAGY ERZSÉBET)	238	<i>Alapismeretek</i>	291
<i>Az antibiotikumok osztályozása</i>	238	Fizikai jellemzők	291
<i>Az antibiotikumok és kemoterapeutikumok csoportjai</i>	239	Az ultrahangfej tulajdonságai	291
Penicillinek	239	Az eljárás és az echogramok értékelése	292
Cephalosporinok	239	Az ultrahangvizsgálat előnyei és hátrányai	293
Egyéb béta-laktám antibiotikumok	242	A vizsgálat menete, dokumentáció	293
Aminoglycosidok	242	<i>A sonographia gyakorlata</i>	294
Tetracyclinek	243	Preoperatív diagnosztika	294
Macrolidek	244	Akut has	299
Ketolidok	244	Sonographia a traumatológiában	300
Lincosamidok	244	Intraoperatív sonographia	301
Egyéb antibiotikumok	244	Posztoperatív észlelés	302
<i>Antibakteriális hatású kemoterápiás szerek</i>	245	Intervencionális sonographia	303
<i>Antimycoticus szerek</i>	247	Ultrahangos diagnózis az angiológiában	304

16. Endoscopia a sebészetben(GAÁL CSABA, DÖBRÖNTE ZOLTÁN,
METZGER PÉTER) 306

<i>Az eljárásról általában (GAÁL Cs.)</i>	306
Felosztás	306
Történeti fejlődés	307
Technikai előfeltételek	307
Új technológiák	308
A beavatkozások elsajátítása	309

Intraluminalis endoscopos diagnosztika

<i>és terápia (DÖBRÖNTE Z.)</i>	310
Általános megjegyzések	310
A felső tápcsatorna endoscopyja	311
A vékonybél vizsgálata	319
A colorectum vizsgálata	320
A biliopancreaticus rendszer endoscopyja	323
Endoscopos ultrahangvizsgálat	327
Bronchoscopy	327
Angioscopy	329

A korai és késői posztoperatív szövődmények endoscopos kezelése (GAÁL Cs.) . . . . . 330*Minimálisan invazív sebészet**(Minimális behatolású sebészet)*

(GAÁL Cs., METZGER P.)	332
Általános megjegyzések	332
Laparoscopos beavatkozások	335
Természetes testnyílásokon át végzett sebészet	339
Thoracoscopos és mediastinoscopos beavatkozások	340
Arthroscopia	340
Ambuláns beavatkozások	341

17. Intervencionális radiológia

(BATTYÁNY ISTVÁN, HARMAT ZOLTÁN) 343

Bevezetés . . . . . 343*Módszerek, technikák* . . . . . 343*Az intervenciós eljárások csoportosítása* . . . . . 344*Érbetegségek intervenciós radiológiája* 344

Verőérszűkítők 344

Érelzáródások (verőér- és vénás embolisatiók, thrombosisok) 345

Artériás és vénás vérzések, érsérülések ellátása 346

Portalis hypertensio kezelése 348

Nem vascularis intervenciós radiológiai beavatkozások . . . . . 348*Intervenciós onkoradiológia* 352

Májdaganatok kezelése 352

Egyéb daganatok kezelése 355

Fájdalomcsillapítás . . . . . 355**18. Termikus sérülések**

(JUHÁSZ ISTVÁN) 358

Égési sérülés (combustio) 358

Az égések tünettana 358

Az égési sebek osztályozása 359

Az égésbetegség kórélettana 360

Prognosztikai számítások 360

Az égések gyógykezelése 361

Speciális égési formák 368

Vegyí égések, maródások (causticatio) . . . . . 370*Fagyás (congelatio)* . . . . . 370*Égési Sérültek ellátását végző magyarországi centrumok* . . . . . 371**19. Onkológiai sebészet**

(HORVÁTH ÖRS PÉTER) 373

Definíció . . . . . 373*Epidemiológia* . . . . . 373*A daganatok etiológiája* . . . . . 374*A daganatok klinikai és biológiai viselkedése* . . . . . 377*Malignus tumorok terjedése* . . . . . 378*Metastasis és recidiva* . . . . . 379*Praecancerosisok* . . . . . 380*Daganatmegelőzés* . . . . . 380*A daganatos betegek kivizsgálása* . . . . . 381*A daganatok osztályozása* . . . . . 383*Az onkológiai sebészet feladatai és lehetőségei* 385

Kuratív célú műtét 385

Palliatív célú műtét 386

Daganat okozta sürgősségi műtét 386

Műtét diagnosztikus okból vagy stádiummeghatározás céljából 386

Prophylacticus műtét 386

Metastasisok sebészete 387

Minimálisan invazív technikával végzett beavatkozások 387

Az onkológiai sebészet alapelvei . . . . . 387*Rosszindulatú daganatok multimodális terápiaja* . . . . . 387*Prognózis* 389*Gondozás* 389

20. Kötözéstan, a végtagok rögzítése (FEKETE KÁROLY)	391	Az orvosi rehabilitáció eszköztára	426
<i>A kötözésről általában.</i>	391	<i>Fizioterápia</i>	427
<i>Kötözés a sebgyógyulás különböző szakaszaiban.</i>	391	Gyógytorna.	427
<i>A sebek jellegéből adódó kötözési elvek</i>	391	Fizikoterápia	428
A friss, nyílt sérülés kötözése	391	Fizioterápia alkalmazása a sebészetben.	432
Műtéti seb kötözése	392	23. A sebészet jogi vonatkozásai (GAÁL CSABA, VÉGH GYÖRGY)	436
Fertőzött seb kötözése	392	<i>Bevezető megjegyzések</i>	436
Masszívan fertőzött sebek kötözése	392	<i>Általános megfontolások</i>	436
Krónikus, fertőzött sebek kötözése	393	<i>Gyakorlati vonatkozások.</i>	438
Speciális kötések	394	Hol operáltassa magát a beteg?	438
<i>Kötözőanyagok.</i>	394	Betegfelvilágosítás	439
<i>Rögzítő és nyugalomba helyező kötések.</i>	395	A betegek jogai	441
<i>Extenziós kötés</i>	399	Felelősségbiztosítás	441
<i>Fixateur externe kezelés.</i>	400	Az operátor felelőssége	441
21. A szervtranszplantáció sebészete (KALMÁR-NAGY KÁROLY, BOGÁTS GÁBOR, PERNER FERENC, KECSKÉS LÁSZLÓ, LANGER RÓBERT)	402	„Megbocsáthatatlan” hibák	444
<i>Terminológia (KALMÁR-NAGY K.)</i>	402	Defenzív medicina	445
<i>Transzplantációs immunológia</i> (KALMÁR-NAGY K.)	402	Hibafelismerést követő teendők	445
<i>Immunsuppressio (KALMÁR-NAGY K.)</i>	404	<i>Az igazsáügyi szakértő szerepe (GAÁL CSABA, VÉGH GYÖRGY)</i>	446
<i>A transzplantáció klinikuma</i> (KALMÁR-NAGY K.)	407	24. Tudományos információszerzés (GAÁL CSABA)	449
Donorok	407	<i>Közlemények értékelése.</i>	449
Szerveltávolítás, szervkonzerválás	409	<i>Közlemények fő csoportjai</i>	450
<i>Veseátültetés (KALMÁR-NAGY K.)</i>	411	<i>Az irányelvekről általában.</i>	451
Eredmények	415	<i>Irányelvek, standardok</i>	452
<i>Szívtranszplantáció (BOGÁTS L.)</i>	415	Gyakorlati szempontok	452
<i>Tüdőtranszplantáció (KECSKÉS L.)</i>	416	<i>Bizonyítékokon alapuló orvoslás</i>	453
<i>Májtranszplantáció (PERNER F.)</i>	417	Meghatározás	454
Indikáció, a beteg (betegség) „értékelése”.	418	Általános megjegyzések	454
Aneszteziológiai kérdések	418	A bizonyítékokról.	455
A műtét.	418	Irodalomkeresés.	456
<i>Pancreastranszplantáció (LANGER R.)</i>	420	Az eljárás kidolgozása	456
22. Rehabilitáció, fizioterápia (FAZEKAS GÁBOR)	423	A gyakorlatba való átültetés	457
<i>Rehabilitáció</i>	423	A megértés elsajátítása.	457
A rehabilitáció fogalma	423	Sebészeti vonatkozások	458
A funkcióképesség vizsgálata	424	RÉSZLETES SEBÉSZET	
A rehabilitáció folyamata	425	25. A központi idegrendszer sebészete (BÜKI ANDRÁS, BARZÓ PÁL)	465
		<i>Általános elvek (BÜKI A.)</i>	465
		Bevezetés	465
		Sebészi döntéshozatal, műtéti tervezés, feltárás.	466
		Az idegsebészeti műtétek fő típusai és lépései	467
		Élettani tudnivalók	469

Sebészi vérzéscsillapítás	469	Perifériás idegkompressziós szindrómák (alagút szindrómák)	503
Minimálisan invazív idegsebészeti koncepció	470	<i>Funkcionális idegsebészet</i> (BARZÓ P.)	503
<i>Fejlődési rendellenességek</i> (BÜKI A.)	470	A fájdalomcsillapító beavatkozásokról	503
Craniosynostosisok	470	Trigeminus neuralgia	503
Arachnoidealis cysta	470	Hemifacialis spasmus (vagy n. facialis tic)	504
Platybasia, basalis impressio	471	Glossopharyngeus neuralgia, „esszenciális hypertonia”	504
KLIPPEL-FEIL-szindróma	471	Epilepsiasebészet (BÜKI A.)	504
CHIARI-malformatio	471	Mozgászavarok kezelése (BÜKI A.)	504
Hydromyelia, syringomyelia	471	Extrapiramidális mozgászavarok	504
DANDY - WALKER-cysta	471	PARKINSON-betegség	505
Velőcsőzáródási rendellenességek	471	Spasticitas	505
<i>Koponyasérülések sebészi ellátása</i> (BÜKI A.)	472	Pszichiátriai sebészet (BÜKI A.)	506
Epidemiológia	472	<i>A központi idegrendszer idegsebészeti ellátást igénylő fertőzései</i> (BÜKI A.)	506
Koponyasérülések osztályozása	472	Agytályog	506
Koponya-agysérülések formái	475	Subduralis empyema	507
A térfoglaló koponyaüri vérzések kezelésének összefoglalása	478	A gerinc idegsebészeti teendőt igénylő gyulladásai	507
Kimenetel	478	26. A fej és a nyak sebészete (BARABÁS JÓZSEF)	509
Késői szövődmények	479	<i>A koponya fejlődése és fejlődési rendellenességei</i>	509
<i>A központi idegrendszer daganatai</i> (BÜKI A.)	480	A fej embrionális fejlődése	509
Általános elvek	480	Az agykoponya fejlődése	510
Epidemiológiai adatok	481	Az arc fejlődése	510
Diagnózis	481	Craniofacialis fejlődési rendellenességek	511
Az egyes daganatfélések részletes tárgyalása	483	Craniofacialis szindrómák	512
<i>A hypophysis daganatai</i> (BARZÓ P.)	487	Ajak-, állcsont-, szájpadasadék	513
Epidemiológia, etiológia	487	Ajak-, állcsont-, szájpadasadék komplex kezelése	514
Felosztás	487	A craniofacialis szindrómák terápiája	517
Tünetek	487	<i>Maxillofacialis traumatológia</i>	519
Diagnózis	489	<i>Cysták a fej-nyak területén</i>	520
Kezelés	489	<i>Nyálmirigybetegségek</i>	523
<i>Agyi éreredetű megbetegedések idegsebészeti ellátása</i> (BARZÓ P.)	491	Fejlődési rendellenességek	523
Epidemiológia, etiológia	491	Gyulladások	523
Vérzékes stroke	491	Szindrómák	524
Ischaemiás kórképek	491	Sialosisok (sialoadenosisok)	524
<i>Terápia</i>	491	Nyálkövek	524
Agyi aneurysma, subarachnoidalis vérzés	492	Nyál- vagy nyálmirigysipoly	525
A subarachnoidalis vérzés sajátos következményei	494	Nyálmirigyek daganatai	525
Agyi vascularis malformatiók	495	<i>Az állcsontok gyulladással betegségei</i>	526
<i>Hydrocephalus</i> (BARZÓ P.)	497	Fogeredetű (dentalis, odontogen) gyulladások	526
Definíció, epidemiológia, etiológia	497	Specifikus gyulladások	528
Tünetek	497	<i>A fej-nyak régiójának daganatai</i>	528
Diagnózis	498	A fej-nyak régiójának jóindulatú daganatai	529
Kezelés	498	A fej-nyak régiójának praecancerosus laesiói és állapotai	529
<i>A gerinc degeneratív kórképei</i> (BARZÓ P.)	498	A fej-nyak régiójának rosszindulatú daganatai	529
Az ágyéki gerinc degeneratív megbetegedései	498	<i>A nyaki nyirokcsomók differenciáldiagnózisa</i>	530
Háti porckorongsér	500		
Nyaki porckorongsér, spondylosis	500		
Spondylolisthesis	501		
Gerinccsatorna-szűkület	501		
<i>Gerinc- és gerincvelői sérülések</i>	501		
A gerinc traumás sérülései	501		
Környéki idegek sérülése	501		

<i>Preprotetikai sebészet</i>	531	Metastasisok sebészete	602
Klasszikus sebészeti eljárások	531	<i>Mediastinum</i> (KECSKÉS L.)	606
27. Az emlő (GAÁL CSABA, LÁZÁR GYÖRGY)	533	Gyulladások	606
<i>Anatómia</i>	533	Térfoglaló mediastinalis elváltozások	608
<i>Fizikális vizsgálat</i>	534	<i>Mellkasi sérülések</i> (SZABÓ GY.)	614
<i>Jóindulatú elváltozások, betegségek</i>	535	A mellkassérülések patológiája	615
Fejlődési rendellenességek	535	A mellkassérülések diagnosztikája	615
Növekedési rendellenességek	536	A mellkassérültek ellátásának általános elvei	617
Gynaecomastia	536	Fedett sérülések	619
Az emlő gyulladásai	536	Nyílt sérülések	628
Zsír necrosis	537	Polytraumatizált mellkassérültek ellátása	632
Jóindulatú daganatok	537	<i>A nyelőcső</i> (KISS J.)	633
Mastodynia	538	Funkcionális anatómia	633
Mastopathia („fibrocystic disease”)	539	A nyelőcsőbetegségek diagnosztikája	635
<i>Nem invazív emlőrákok</i>	540	Fejlődési rendellenességek	636
Carcinoma in situ	540	Diverticulumok	636
<i>Emlőcarcinoma</i>	542	Cricopharyngealis achalasia	638
Az emlőrák szövettani típusai	543	Achalasia cardia	639
Hormonreceptorok	543	Vigorous achalasia	640
Az emlőrákok stádiumbeosztása	543	Diffúz nyelőcsőspasmus	640
Prognózis	545	Hiatushernia	640
Szűrővizsgálat	545	A nyelőcső sérülései	644
Diagnózis	546	Jóindulatú nyelőcsődaganatok	646
Műtéti eljárások	549	Rosszindulatú nyelőcsődaganatok	647
Az emlőrák különleges formái	552	<i>A rekesz</i> (KECSKÉS L.)	651
Az operábilis emlőcarcinoma adjuváns terápiája	553	Fejlődési rendellenességek	651
Posztoperatív kezelés és gondozás	555	Relaxatio diaphragmatica (rekeszelernyedés)	651
Az emlőrák recidívája	557	Daganatok	652
Férfiak emlőrákja	558	Rekeszrupturák	653
28. A mellkas sebészete (KECSKÉS LÁSZLÓ, KISS JÁNOS, SZABÓ GYÖZŐ)	560	29. Szívsebészet (BOGÁTS GÁBOR)	655
<i>Mellkasfal</i> (KECSKÉS L.)	560	<i>Veleszületett szívbetegségek</i>	660
Sebészi anatómia	560	Palliatív műtétek	663
Fejlődési rendellenességek	560	Zárt (korrekciós) műtétek	665
Gyulladások	562	Nyitott műtétek	667
Daganatok	564	<i>Szerzett szívbetegségek</i>	677
<i>Mellhártya</i> (KECSKÉS L.)	566	Zárt szívűműtétek	677
Sebészeti anatómia és élettan	566	Nyitott szívűműtétek	679
Pneumothorax (légmell)	566	Ischaemiás szívbetegségek	683
A mellhártya folyadékgyülei	569	Az infarctus szövődményeinek sebészi terápiája	685
Pleuratumorok	573	A szív daganatai	686
Pleuracallus, mellhártya-meszesedések	574	Ritmuszavarok	686
<i>Tüdő</i> (KECSKÉS L.)	575	Újabb technikai lehetőségek a szívsebészetben	688
Sebészeti anatómia és élettan	575	30. Hasi sebészet (GAÁL CSABA, LÁZÁR GYÖRGY, DAMJANOVICH LÁSZLÓ, BÁTORFI JÓZSEF, JAKAB FERENC, KUPCSULIK PÉTER, PERNER FERENC, OLÁH ATTILA, VÉGH GYÖRGY)	690
Diagnosztika	576	<i>Hasfali és lágyéktáji sérvek</i> (BÁTORFI J.)	690
Műtéti eljárások	580	A sérvekről általában	690
Sebészi gyulladások	582	Terápia	693
Jóindulatú tüdőtumorkok	590	Lágyéktáji sérvek	695
Solitaer „kerekárnyék” a tüdőben	592	Hasfali sérvek	703
Bronchuscarcinoma	592		

Ritka sérvfélések	705	Az anorectum vizsgálata	812
Műtéti szövődmények	705	Nodi haemorrhoidales	813
<i>Gyomor és nyombél</i> (GAÁL Cs., LÁZÁR Gy.)	708	Heveny megbetegedések	815
Sebészeti anatómia	708	Perianalis thrombosis	816
Élettan	710	Fissura ani	816
Vizsgáló módszerek	714	Anorectalis fistula és abscessus	817
A pepticus fekély	715	Sinus pilonidalis	820
A nyombélfekély (ulcus duodeni)	716	Prutitus ani	820
Gyomorfekély (ulcus ventriculi)	724	Cryptitis, papillitis	820
Stresszulcus	729	Prolapsus recti	821
ZOLLINGER-ELLISON-szindróma	730	Incontinentia alvi	822
Gyulladásgátlók okozta ulcus	730	Levator-szindróma (proctalgia fugax nocturna, coccygodynia)	822
Gyomorrák	731	Stricture ani	822
Primer gyomorlymphoma	742	Az anorectum egyéb betegségei	822
A gyomor és duodenum egyéb megbetegedései	745	Idegen testek	823
<i>Vékonybél</i> (GAÁL Cs.)	749	Jóindulatú tumorok	823
Sebészeti anatómia	749	Az anus rosszindulatú daganatai	823
Élettan	750	<i>Máj</i> (PERNER F. – MÁTHÉ Z.)	826
Diagnosztikai lehetőségek	751	A máj sebészeti anatómiája	826
Fejlődési rendellenességek	751	Diagnosztikai lehetőségek	828
Gyulladásos betegségek	753	Sebészi kezelést igénylő májbetegségek	830
A vékonybél egyéb megbetegedései	758	Műtétek a májon	837
Vékonybélileus	760	<i>Az epehólyag és az epeutak</i> (JAKAB F.)	841
A vékonybél daganatai	762	Sebészi anatómia	841
A vékonybélműtétek kóros következményei	763	Élettan	844
<i>A féregnyúlvány (appendix, processus vermiformis)</i> (GAÁL Cs.)	766	Diagnosztika	846
Anatómia, embriológia	766	Fejlődési rendellenességek	848
Akut appendicitis	766	Tünetmentes epekövesség	848
Krónikus appendicitis	772	Tünetekkel járó epekőbetegség	849
Csonk- ill. recidiv appendicitis	772	Terápia	852
A féregnyúlvány daganatai	772	„Postcholecystectomiás” szindróma	853
<i>Vastag- és végbél</i> (GAÁL Cs., DAMJANOVICH L.)	774	Choledocholithiasis	854
Sebészi anatómia	774	Cholangitis (acuta purulenta)	855
Élettan	775	Papillitis stenotisans (fibrosis sphincter ODDI, stenosis papillae	856
Vizsgálóeljárások	776	Krónikus sclerotizáló cholangitis (obliteratív cholangitis, stenotizáló cholangitis)	856
A vastagbél gyulladásos megbetegedései	777	Epeútszűkület	857
Gyulladásos bélbetegség (IBD: inflammatory bowel disease)	780	MIRIZZI szindróma	858
A vastagbél ritkább megbetegedései	786	Haemobilia	858
Vastagbélileus	787	Műtétek az epeutakon	859
A vastagbél jóindulatú daganatai	789	Az epehólyag és az epeutak daganatai	861
A colorectalis rák	792	<i>Hasnyálmirigy</i> (OLÁH A.)	866
<i>Enterostoma</i> (GAÁL Cs.)	806	Sebészi anatómia	866
Általános megfontolások	806	Élettan	867
Ileostoma	807	Fejlődési rendellenességek	868
Colostoma	808	Pancreatitis acuta	870
Az enterostoma zárása	808	Peripancreaticus folyadékgyülem, pseudocysta, abscessus	878
Szövődmények, a gondozás hibalehetőségei	808	Pancreasfistula	879
<i>Anorectum</i> (GAÁL Cs.)	810	Pancreatitis chronica	881
Sebészi anatómia és élettan	810	Etiológia	881
Bélelőkészítés	812	Pancreas carcinoma	886
		Cysticus pancreasdaganatok	891
		A pancreas sérülése	892
		<i>Lép</i> (OLÁH A.)	894
		Sebészi anatómia	894

Élettan	894	Incidentalomák	997
Diagnosztika	895	Műtéttechnikai szempontok	997
Cysták	896	32. Retroperitoneum (GAÁL CSABA)	999
Abscessus	896	Sérülések, haematoma	999
Tumороk	896	Retroperitonealis fibrosis	1000
Lépsérülés	897	Cysta	1000
Hypersplenia	899	Abscessus	1001
Az arteria lienalis kórképei	901	Tumороk	1001
Splenectomia	901	33. Gyermeksebészet (SCHÄFER JÓZSEF)	1004
Laparoscopos splenectomia	902	<i>Bevezetés</i>	1004
Lépmegtartó eljárások	902	<i>Újszülöttkori kórképek</i>	1004
A splenectomia szövődményei	903	Hasfali fejlődési rendellenességek	1004
<i>Portalis hypertensio és gastrointestinalis</i>		Az alimentaris traktus fejlődési rendellenességei	1007
<i>vérzés (KUPCSULIK P.)</i>	905	Anus és rectum fejlődési rendellenességei	1011
Portalis hypertensio	905	Rekesz- és mellkasebészeti kórképek	1013
Gastrointestinalis vérzésről általában	913	Sacrocoecygealis teratoma	1015
Leggyakoribb gastrointestinalis vérzések	917	<i>Csecsemő- és gyermekkori kórképek sebészi</i>	
<i>Akut hasi megbetegedések (GAÁL Cs.,</i>		<i>ellátása.</i>	1016
<i>LÁZÁR Gy.)</i>	928	Torticollis	1016
Ileus	936	A kültakaró fejlődési rendellenességei	1016
Intraabdominalis fertőzések (GAÁL Cs., LÁZÁR Gy.)	944	Végtagok fejlődési rendellenességei	1016
Intraabdominalis vérzés	958	Mellkasfali deformitások	1017
31. Endokrin sebészet		A hasfal betegségei	1018
(JUHÁSZ FERENC, SZENTKERESZTY ZSOLT)	960	Hasi kórképek	1021
<i>Pajzsmirigy (JUHÁSZ F.)</i>	960	<i>Akut hasi kórképek.</i>	1022
Anatómia, élettan	960	Invaginatio	1022
Pajzsmirigybetegségek diagnosztikája	961	Appendicitis	1024
A pajzsmirigy gyulladásai	963	Primer peritonitis	1024
Normofunkciós strumák	964	Mechanikus ileus	1025
Hipofunkciós strumák	965	<i>Genitalis traktus betegségei fiúknál</i>	1025
Hiperfunkciós strumák	967	A scrotum akut megbetegedései	1025
Pajzsmirigydaganatok	976	Hereleszállási zavarok	1026
A pajzsmirigyműtétek intra- és posztoperatív		Varicocele	1027
szövődményei	980	Phymosis	1028
<i>Mellékpajzsmirigy (JUHÁSZ F.)</i>	983	Paraphymosis	1028
A mellékpajzsmirigy fejlődéstana és sebészeti		Balanitis	1029
anatómiája	983	Hypospadiasis	1029
Hyperparathyreosis	984	<i>Genitalis traktus anomáliái</i>	1029
<i>Endokrin hasnyálmirigy-daganatok</i>		Synechia labii minoris	1029
(SZENTKERESZTY Zs.)	989	Vaginalis atresia	1029
Insulinoma	990	<i>Daganatos betegségek</i>	1030
Gastrinoma	991	WILMS-tumor (nephroblastoma)	1030
Ritkább neuroendocrin tumorok	991	Neuroblastoma	1031
<i>Gastrointestinalis carcinoid</i>		Rhabdomyosarcoma és egyéb lágyrészdaganatok	1031
(SZENTKERESZTY Zs.)	992	Csonttumorok	1032
<i>Mellékvese (JUHÁSZ F.)</i>	994	34. Érsebészet (ACSÁDY GYÖRGY,	
Pheochromocytoma	994	NEMES ATTILA)	1034
Multiplex endokrin neoplasia (MEN)	995	<i>A vérőrendszeri betegségek patológiája</i>	1034
Benignus mellékvesevelő-tumorok	995	<i>Az érelzáródás kórélettana.</i>	1036
Malignus mellékvesevelő-tumorok	995		
Mellékvesekéreg	996		
CONN-szindróma – primer hyperaldosteronismus (PH)	996		
CUSHING-szindróma	996		
Adrenalis hyperplasiák (CAH, AGS)	997		

<i>Tünetekről általában</i>	1037	Spinalioma (cc. spinocellulare seu planocellulare) . . .	1096
<i>Vizsgálóeljárások</i>	1038	Melanoma malignum	1096
<i>A terápiairól általában</i>	1041	36. Plasztikai sebészet (GULYÁS GUSZTÁV) . . .	1100
<i>Akut nem visceralis verőér-elzáródás</i>	1044	A plasztikai sebészetről általában	1100
Embolia	1044	<i>Anatómiai megfontolások</i>	1101
Artériás thrombosis	1046	<i>Metszésvezetés</i>	1104
Aorta dissectiója	1047	<i>Sebzárás</i>	1105
<i>Krónikus verőér-elzáródások</i>	1047	<i>Hegek</i>	1108
Supraaorticus artériák betegségei	1047	<i>Bőrpótlás lebenyekkel</i>	1110
A felső végtag krónikus verőérbetegségei	1052	<i>Mikrosebészet</i>	1114
Renovascularis hypertonia	1055	<i>Szabadlebeny-átültetés a klinikai gyakorlatban</i>	1114
Krónikus verőérelzáródás az alsó végtagokon	1057	Szabadlebenyek	1115
<i>Páratlan visceralis verőerek akut és krónikus megbetegedései</i>	1063	<i>Emlősebészet</i>	1119
<i>Aneurysmák</i>	1067	Az emlő térfogatának változtatásával járó műtétek	1120
Aneurysmák jellegzetességei lokalizáció szerint	1069	<i>Onkoplasztika</i>	1123
Álaneurysmák (pulzáló haematoma)	1072	<i>Esztrétikai plasztikai sebészet</i>	1129
Az aorta dissectiója	1072	37. A mozgásszervek sérülései és betegségei (DETRE ZOLTÁN, SIMONKA JÁNOS AURÉL, VÉGH GYÖRGY)	1134
<i>Artériasérülések</i>	1073	<i>Általános traumatológia (DETRE Z.)</i>	1135
Iatrogén érsérülések	1075	A csonttörésekről	1135
<i>Az artériasebészet szövődményei</i>	1075	A sérült vizsgálata	1142
<i>A vénák sebészete</i>	1077	A töréskezelés elvei	1143
A felületes vénák akut megbetegedései	1077	A töréskezelés speciális kérdései	1148
A mélyvénák akut megbetegedései	1078	Gyerekkori sérülések	1151
A thrombosis, embolia prophylaxisa	1082	Ízületi sérülések	1153
A felületes vénák krónikus betegségei	1083	<i>Részletes traumatológia (DETRE Z.)</i>	1154
A mélyvénák krónikus megbetegedései	1085	A felső végtag sérülései	1154
<i>Congenitalis elváltozások</i>	1089	Az alsó végtag sérülései	1170
Perifériás artériák fejlődési rendellenességei	1089	<i>A gerinc sérülései (DETRE Z.)</i>	1187
Vénák fejlődési rendellenességei	1089	<i>Medencesérülések (DETRE Z.)</i>	1192
<i>A nyirokérrendszer sebészete</i>	1089	<i>Polytrauma (DETRE Z.)</i>	1195
35. A bőr és függelékei (GAÁL CSABA)	1092	<i>Hasi sérülések (VÉGH Gy.)</i>	1200
<i>Benignus tumoros elváltozások</i>	1092	Etiológia	1200
Atheroma	1092	A diagnosztikáról általában	1200
Epidermalis cysta	1092	Diagnosztikai módszerek	1201
Verruca	1092	Általános kezelési elvek (VÉGH Gy.)	1202
Clavus	1093	Retroperitonealis haematoma (VÉGH Gy.)	1206
Lipoma	1093	<i>Kézsebészet (SIMONKA J. A.)</i>	1208
Fibroma	1094	A kéz vizsgálata	1208
Haemangioma	1094	A kézsérülések és betegségek műtéti kezeléséről általában	1210
Hegek	1094	Csonttörések	1214
Glomustumor (angioneuromyoma)	1094		
Neuroma	1094		
Neurofibroma	1095		
Naevusok	1095		
Keratosisok	1096		
<i>Malignus tumoros elváltozások</i>	1096		
Basalioma (cc. basocellulare, epithelioma)	1096		

Izületi sérülések	1218	39. Vénás behatolások a sebészetben	
Szalagsérülések	1219	(BOGÁR LAJOS)	1267
Ficamok	1220	<i>A cavakatéterezés javallatai</i>	1267
Ínsérülések	1221	<i>Vénapunctiós készletek</i>	1267
Perifériás idegsérülések	1229	<i>Ki kanuláljon?</i>	1268
A plexus brachialis sérülései	1233	<i>A vena cava katéterezésének módjai</i>	1268
Definitív idegsérülések utáni mozgás- és		<i>A v. cava inferior rendszere</i>	1270
érzeshelyreállító műtétek	1236	<i>A v. cava superior rendszere</i>	1270
Kompressziós neuropathiák (alagút szindrómák).	1237	<i>Az a. radialis kanulálása</i>	1271
Érsérülés	1239	<i>A vénák sebészeti feltárása</i>	1272
Amputáció a kézen	1239	<i>A katéterek igazítása, cseréje</i>	1272
Replantatio és revascularisatio	1240	<i>A katéterbevezetés szegényes „véna-készlet”</i>	
A súlyosan roncsolt kéz ellátása	1243	<i>esetén</i>	1273
A kéz gennyes fertőzései	1245	<i>Szövődmények és azok megelőzése</i>	1273
A kéz gyulladásoos kórképei	1247	<i>A katéter helyzetének röntgenellenőrzése</i>	1277
A kéz fontosabb egyéb betegségei	1252	<i>Dokumentáció</i>	1277
<i>Csont- és ízületi fertőzések (DETRE Z.)</i>	1255	40. Ambuláns és egynapos sebészet	
Akut haematogen osteomyelitis	1255	(GAÁL CSABA)	1279
Szubakut és krónikus osteomyelitis különleges formái	1255	Általános szempontok	1279
Poszttraumás és posztoperatív (nosocomialis)		<i>Az ambuláns műtétek követelményrendszere</i>	1281
osteomyelitis	1256	<i>Előnyök, hátrányok</i>	1284
Ízületi fertőzések	1260		
38. Orvosi szakvélemény (GAÁL CSABA,			
JUHÁSZ FERENC LÁSZLÓ)	1262		
Az orvos mint szakvéleményező	1262		
Orvosi szakvélemény: forma és tartalom	1263		
A szakvélemény felépítése	1263		
Orvossalakértői tevékenység helye			
a bírói gyakorlatban (JUHÁSZ FERENC LÁSZLÓ)	1264		
Szakértői fogalmak értelmezése	1265		